

Trondheim og andre kommuner bryter loven - det kan få alvorlige konsekvenser for utviklingshemmede

Kronikkforfatter: Thea Hennie Kveinå, Seniorrådgiver Fylkesmannen i Trøndelag

[fmltkv@fylkesmannen.no](mailto:fmtltkv@fylkesmannen.no) Tlf. 99036817

Det bor omtrent 1814 utviklingshemmede over 16 år som mottar tjenester fra kommunen i Trøndelag. Ikke alle disse opplever å ha god livskvalitet med mulighet for meningsfull aktivitet, fritid og individuelle tilpassede tjenester. Utviklingshemmedes sårbarhet krever at vi sammen har fokus på kvalitetsforbedring hos de som skal bistå de for å være sikker på at vi ivaretar deres rettsikkerhet / rettigheter.

Personer med en utviklingshemming er personer som har en funksjonsnedsettelse som alltid innebærer nedsatt kognitive ferdigheter. Dette vil være ulikt fra person til person. Mens det for noen kan bety at de behøver mye bistand og veiledning fra kommunen for å klare daglige gjøremål, kan det for andre bety at de med veiledning og støtte kan leve selvstendige liv.

Fylkesmannen gjennomfører jevnlig tilsyn med tjenestetilbudet til utviklingshemmede. Vi gjennomfører tilsyn både hos enkeltpersoner og foretar tilsyn gjennom systemrevisjonstilsyn.

I 2019 har vi gjennomført systemrevisjonstilsyn med Indre Fosen og Trondheim kommune. Begge kommuner bryter loven helse - og omsorgstjenesteloven. Vi har avdekket at de ikke har system som sikrer forsvarlig gjennomføring av personlig assistanse for alle-personer med utviklingshemming over 18 år.

Mange utviklingshemmede i Trøndelag er avhengig av hjelp og bistand fra kommunen hver eneste dag hele livet. Det betyr at livskvaliteten og livsvilkår for den utviklingshemmede avhenger av at kommunene har tilbud som er helhetlig, forutsigbart, tilstrekkelig, kompetent og trygt. Mange av de utviklingshemmede er ikke i stand til å meddele behov selv og si ifra dersom det er noe som ikke fungerer. Svipt i kommunenes tjenester kan derfor få alvorlige konsekvenser for den utviklingshemmede det gjelder. Svikten kan være vanskelig å oppdage, og det er derfor viktig at kommunene har fokus på internkontroll og kvalitetsforbedring.

Tidligere er det gjennomført landsomfattende tilsyn med helse- og omsorgstjenestene til utviklingshemmede. I dette tilsynet ble det avdekket flere urovekkende forhold. Ved tilsyn vi har gjennomført dette året ser vi at dette også er gjeldende i flere kommuner i Trøndelag også i dag.

Ved det landsomfattende tilsynet fremkom det at det i mange kommuner er tjenester som er preget av svak styring og høyt risikonivå. Videre ble det i noen kommuner avdekket at tjenesteytingen/ tjenestene som gis fremstår som tilfeldig og at ledelsen ikke følger tilstrekkelig med om brukeren får gode nok helse- og omsorgstjenester. Det ble også avdekket at noen ledere ikke etterspør informasjon om tjenestene fungerer som forutsatt.

Fylkesmannen er bekymret for at de tjenestene som inngår i personlig assistanse i stor grad bygger på fellesskapsløsninger, og at de i liten grad er individuelt tilpasset. Vi har møtt utviklingshemmede som forteller at de sjelden har mulighet for å delta på aktiviteter utover gruppeaktiviteter med andre utviklingshemmede. Selv om kommunene strekker seg langt, og prøver å legge til rette slik at den utviklingshemmede kan få individuelle aktiviteter, rapporterer ansatte at de ofte er for få på jobb til å kunne bistå enkeltpersoner.

Fylkesmannen har også stor bekymring knyttet til lav kompetanse og liten tilgang på spesialkompetanse på komplekse utfordringer utviklingshemmede kan ha. Noen kommuner melder om at tilgangen på vernepleiere er for liten i forhold til behovet.

Det kommer også frem at tjenestene i noen kommuner i liten grad bygger på fastsatte mål og tiltak og at det i noen tilfeller ikke er evaluering av tjenestetilbudet. Ved flere tilfeller har vi sett at vedtak som beskriver hvilke tjenester den utviklingshemmede skal ha, ikke er kjent for de som skal utføre tjenestene.

Det dokumenteres i liten grad hvorvidt den utviklingshemmede selv får medvirke i utmåling, utforming, og evaluering av eget tjenestetilbud, og at pårørende og verger i enkelte tilfeller ikke er godt nok informert for å kunne ivareta den utviklingshemmedes interesser. I tillegg er det en stor bekymring at det er enkelte utviklingshemmede som ikke har nærpå personer som kan ivareta deres interesser.

I Trøndelag skal utviklingshemmede ha gode livsbetingelser og de skal bli sett på som en ressurs for sitt nærmiljø og sin kommune. En av kommunens hovedoppgaver er nettopp å ha gode ordninger for de som ikke er i stand til å ivareta seg selv.

Fylkesmannen skal bidra til å sikre at utviklingshemmede ut fra sine forutsetninger skal ha god livskvalitet. Kommunene må jobbe helhetlig og ha god kvalitet på sine tjenester, samtidig som de har fokus på de individuelle behovene.

Fylkesmannen vil også i 2020 gjennomføre tilsyn med kommunenes tjenesteyting til utviklingshemmede for å bidra til at utviklingshemmede rettigheter blir ivaretatt.

Rapportene fra tilsyn [Indre Fosen](#) og [Trondheim kommune, Byåsen BOA](#)